

**O'ZBEKISTONDA MILLIY MADANIY MARKAZLARNING
MILLATLARARO MUNOSABATLARNI MUSTAHKAMLASHDAGI O'RNI**

Omonboyev Luqmon Abdiqayim o'g'li

*Magistrant, Oriental Universiteti, "Ijtimoiy gumanitar fanlar" kafedrası
Samarqand, O'zbekiston*

Annotatsiya:

Ushbu maqolada O'zbekistonda mustaqillik yillarida milliy madaniy markazlarning (MMM) millatlararo munosabatlarni mustahkamlashdagi o'rni va ahamiyati tarixiy tahlil asosida ko'rib chiqiladi. 136 dan ortiq millat va elat vakillaridan iborat ko'p millatli O'zbekistonda amalga oshirilgan davlat milliy siyosati, uning huquqiy asoslari, etno-diniy bag'rikenglikning tarixiy ildizlari va Respublika Baynalmilal Madaniyat Markazi (RBMM) hamda milliy madaniy markazlarning faoliyati tadqiq etiladi. Maqolada mustaqillik davrida millatlararo totuvlikni ta'minlashning muvaffaqiyatli modeli sifatida O'zbekiston tajribasi baholanadi.

Kalit so'zlar

milliy madaniy markazlar, millatlararo munosabatlar, bag'rikenglik, RBMM, milliy siyosat, O'zbekiston, etnik totuvlik, mustaqillik.

KIRISH

O'zbekiston – 136 dan ortiq millat va elat vakillari yashayotgan ko'p millatli davlat. Mustaqillik yillarida (1991-yildan hozirgacha) bu xilma-xil etnik muhitda tinchlik, totuvlik va hamjihatlikni saqlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Milliy madaniy markazlar ana shu siyosatning amaliy ifodasi sifatida muhim o'rin egalladi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, globallashtirish sharoitida etnik va diniy mojarolar ko'payib borayotgan bir paytda O'zbekiston millatlararo munosabatlar sohasida muvaffaqiyatli model namoyish etmoqda. Bu tajribani ilmiy jihatdan o'rganish va ommalashtirish nafaqat milliy, balki xalqaro ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsad va vazifalari

Maqolaning asosiy maqsadi – O'zbekistonda mustaqillik yillarida milliy madaniy markazlarning millatlararo munosabatlarni mustahkamlashdagi o'rnini tarixiy-tahliliy metod asosida ko'rsatib berish. Tadqiqot doirasida quyidagi vazifalar hal etildi: bag'rikenglikning tarixiy ildizlarini o'rganish; davlat milliy siyosatining huquqiy asoslarini tahlil qilish; RBMM va MMMlarning amaliy faoliyatini baholash.

ASOSIY QISM

1. O'zbekistonda bag'rikenglikning tarixiy ildizlari

O'rta Osiyo, xususan O'zbekiston hududi qadim zamonlardan beri ko'p millatli va ko'p konfessiyali mintaqa bo'lib kelgan. Miloddan avvalgi III ming yilliklardayoq bu hududda Mesopotamiya, Hindiston, Eron sivilizatsiyalari bilan o'zaro aloqalar o'rnatilganligi tarixiy manbalar bilan tasdiqlanadi [Sagdu'llayev, 2000].

Zardo'shtiylik, buddizm, xristianlik, iudaizm va islom dinlari asrlar davomida O'zbekiston hududida yonma-yon mavjud bo'lgan. Arxeologik tadqiqotlar ko'rsatishicha, turli diniy konfessiyalar o'rtasida to'qnashuv emas, balki birgalikda yashash madaniyati hukmron bo'lgan. Bu O'rta Osiyo xalqlarining azaliy bag'rikengligidan dalolat beradi.

Buyuk mutafakkirlar Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino asarlarida bag'rikenglik va insonparvarlik g'oyalari markaziy o'rin egallagan. Forobiy o'zining «Fozil shahar» konsepsiyasida har xil qavmlarning mushtarak hayot kechirishini ideal jamiyat belgisi sifatida ta'riflagan. Bu intellektual meros keyingi avlodlar uchun bag'rikenglik tamoyillarining asosiga aylandi.

2. Mustaqillik davri milliy siyosatining huquqiy asoslari

1991-yilda mustaqillikka erishgandan so'ng O'zbekiston millatlararo munosabatlar sohasida tubdan yangi siyosat yo'lini tanladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 18-moddasida barcha fuqarolar jinsi, irqi, millati, dini va ijtimoiy kelib chiqishidan qat'i nazar, qonun oldida tengdir, deb mustahkamlandi.

Konstitutsiyaning 4-moddasida «O'zbekiston Respublikasi o'z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlari va an'analari hurmat qilinishini ta'minlaydi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratadi» deb belgilab qo'yildi. Bu me'yoriy asos milliy madaniy markazlar faoliyatiga keng yo'l ochdi.

2017-2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining beshinchi ustuvor yo'nalishi «Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash» deb belgilandi [Mirziyoyev, 2017]. Bu hujjat millatlararo munosabatlarni rivojlantirishni davlat siyosatining uzoq muddatli strategik vazifasiga aylantirdi.

3. Respublika Baynalmilal Madaniyat Markazi va milliy madaniy markazlar faoliyati

O'zbekistonda milliy madaniy markazlarning faoliyati mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab jadal rivojlana boshladi. Agar 1992-yilda 10 ta MMM mavjud bo'lgan bo'lsa, 1995-yilda ularning soni 72 taga, 2003-yilga kelib esa 135 taga yetdi. Bu o'sish sur'ati davlat siyosatining ushbu sohadagi izchilligini ko'rsatadi.

Respublika Baynalmilal Madaniyat Markazi (RBMM) 1992-yilda tashkil etilgan bo'lib, u barcha MMM larni muvofiqlashtiruvchi markaziy muassasaga aylandi. RBMM tomonidan «O'zbekiston – umumiy uyimiz» shiori ostida o'tkazilib kelinayotgan do'stlik festivali ayniqsa keng ko'lamli bo'lib, 2013-yilda mazkur festivalda 120 millat va elat vakillaridan iborat 162 ta ijodiy uyushma qatnashdi.

MMMLarning asosiy vazifalari uch yo'nalishni qamrab oladi: birinchidan, har bir millatning tili, madaniyati, urf-odatlarini tiklash va rivojlantirish; ikkinchidan, mustaqil O'zbekistonni o'z haqiqiy Vatani deb bilish va unga sadoqat bilan xizmat qilish; uchinchidan, Vatan bilan mushtarak hayot kechirib, uning madaniyati va tarixini o'rganish. Bu uch yo'nalish milliy o'zlikni saqlab qolish va fuqarolik jamiyatini mustahkamlashni uyg'unlashtiradi.

MMMLar amaliy faoliyatining muhim yo'nalishlari qatoriga madaniy tadbirlar, festival va ko'rgazmalar tashkil etish kiradi. Jumladan, 2004-2015-yillar davomida RBMM MMMLar bilan birgalikda «O'zbekiston – mening Vatanim» shiori ostida 28 ta ko'rgazma o'tkazdi. Rus, koreys, tojik, qozoq, nemis, ukraina va boshqa ko'plab MMM lari o'zining milliy bayramlari, madaniy kechalari va sport tadbirlari orqali xalqlar do'stligini mustahkamlashga hissa qo'shmoqda.

4. Etno-diniy bag'rikenglik: O'zbekiston tajribasining o'ziga xos xususiyatlari

O'zbekistonda hozirda 16 diniy konfessiya va 2200 dan ortiq diniy tashkilot qonun doirasida faoliyat olib bormoqda. Bunday ko'p konfessiyali muhitda tinchlikni saqlash O'zbekiston tajribasining asosiy xususiyati hisoblanadi. Mamlakatda ta'lim 7 tilda – o'zbek, qoraqalpoq, rus, qozoq, qirg'iz, tojik, turkman tillarida amalga oshirilishi barcha millatlarning ta'lim olish huquqini kafolatlaydi.

Aholining etnik tarkibiga ko'ra, o'zbeklar 81,8%, tojiklar 4,7%, ruslar 3,3%, qozoqlar 3,1%, qoraqalpoqlar 2,1%, tatarlar, qirg'izlar va boshqa millat vakillari qolgan foizni tashkil etadi (2015-yil ma'lumoti). Shunday xilma-xil sharoitda millatlararo mojarolarning oldini olish va ijtimoiy barqarorlikni saqlash O'zbekiston erishgan muhim yutuq sanaladi.

XULOSA

Tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekistonda milliy madaniy markazlarning millatlararo munosabatlarni mustahkamlashdagi o'rni beqiyos. Ular bir tomondan har bir millatning o'z madaniyatini, tilini va an'alarini saqlab, rivojlantirish imkonini bersa, ikkinchi tomondan umumdavlat manfaatlarida birlashishga zamin yaratadi.

O'zbekistonning milliy madaniy markazlar orqali amalga oshirilgan millatlararo siyosat quyidagi jihatlar bilan xarakterlanadi: huquqiy kafolatlangan tenglik; madaniy xilma-xillikni rag'batlantirish; davlat va fuqarolik jamiyatining

hamkorlikdagi faoliyati; ko'p tilli ta'lim tizimi. Ushbu tajriba boshqa ko'p millatli jamiyatlar uchun ham amaliy ibrat bo'lishi mumkin.

Sovet davrining assimilyatsiya siyosatidan farqli o'laroq, mustaqil O'zbekiston har bir millatni o'z o'ziga xosligini saqlab qolgan holda yagona fuqarolik jamiyatiga birlashtirish yo'lini tanlagan. Bu model milliy birlik va milliy rang-baranglik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. – Toshkent: O'zbekiston, 1996.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Musayev O. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar rivoji. – Toshkent: Istiqlol nuri, 2016.
4. Murtazayeva R.X. Ko'pmillatli O'zbekistonda milliy istiqlol g'oyasi masalasi. – Toshkent, 2001.
5. Murtazayeva R.X. Hamjihatlik va bag'rikenglik – taraqqiyot omili. – Toshkent, 2001.
6. Xonazarov Q. Mustaqillik va milliy munosabatlarning rivojlanishi. – Toshkent, 2001.
7. O'zbekiston millatlararo hamjihatlik yo'lida. – Toshkent: Universitet, 1996.
8. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 1992.
9. 2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevral Farmoni.
10. Milliy madaniy markazlar. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. – Toshkent.